

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ

HOTĂRÂREA nr. 106 din 16.02.2022

Dosar nr.: 739/2021

Petiția nr.: 6820/14.09.2021

Petentă:

Reclamat: Consiliul Superior al Magistraturii

Obiect: petenta este membră a Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea și reclamă o situație de discriminare în legătură cu refuzul părții reclamate de a schimba susținerea unei probe de concurs, în locul zilei de sâmbătă

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

Numele, domiciliul, reședința sau sediul petentei

1.

Numele, domiciliul, reședința sau sediul părții reclamate

2. Consiliul Superior al Magistraturii, loc. București, Calea Plevnei nr. 141B, sector 6, cod poștal 060011

II. Citarea părților

3. În temeiul art. 20, alin. 4 din **O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare**, republicată (în continuare **O.G. nr. 137/2000**), s-a îndeplinit procedura de citare.

4. Părțile au fost citate cu respectarea măsurilor impuse de starea de alertă, prin comunicarea unor adrese (filele 40, 41 din dosar) în care se preciza posibilitatea părților de a-și exprima acordul în sensul trimiterii punctelor de vedere în scris, iar părții reclamate i-a fost comunicat un exemplar al petiției în vederea posibilității formulării apărărilor.

5. Prin adresa nr. 7912/21.10.2021 (filele 43 - 48 din dosar, cu anexe filele 49 – 65 din dosar) partea reclamată depune punct de vedere la dosar.

6. Prin adresa nr. 8020/25.10.2021 (filele 66 – 69 din dosar) petenta depune punct de vedere la dosar.

7. Punctul de vedere depus de partea reclamată a fost transmis petentei în vederea depunerii de concluzii scrise (fila 70 din dosar), iar punctul de vedere depus de petentă a fost comunicat părții reclamate în vederea depunerii de concluzii scrise (fila 71 din dosar).

8. Ambele părți din dosar au depus concluzii scrise.

III. Susținerea părților conform obiectului dosarului

Susținerea petentei

9. Prin **petiția nr. 6820/14.09.2021** petenta precizează următoarele aspecte relevante:

- solicită constatarea și sancționarea încălcării dreptului la educație și pregătire profesională săvârșită de Consiliul Superior al Magistraturii; totodată solicită obligarea părții reclamate la luarea de măsuri imediate și suficiente în vederea prevenirii și eliminării tuturor formelor de discriminare din activitățile sale și publicarea, în mass-media, a unui rezumat al hotărârii;
- situația de discriminare este în legătură cu
- având în vedere că data de 16 octombrie 2021 este o zi de sâmbătă petenta a făcut în **data de 13 august 2021 o cerere către CSM**, în urma finalizării înscrierii la concurs, pentru schimbarea datei de examen sau pentru stabilirea unei soluții individualizate de susținere a examenului, cerere legitimă în conformitate cu Constituția României, cu legislația națională și internațională privitoare la respectarea drepturilor omului;
- potrivit convingerilor personale ale petentei *“conform poruncii a patra a Decalogului, credincioșii adventiști de ziua a șaptea respectă sâmbăta, începând de vineri de la apusul soarelui până sâmbătă la apusul soarelui, ca zi de repaus și sărbătoare religioasă, rânduită de Dumnezeu pentru închinare, cultivare spirituală și servicii de cult, și nu desfășoară în această zi nicio lucrare în scopuri materiale sau de interes vremelnic, nici atunci când este vorba de serviciu, școală sau serviciu militar”*;
- **răspunsul trimis petentei de CSM în data de 19 august 2021** a fost unul parțial, subliniind doar refuzul schimbării datei de examen, amintindu-se că înainte de stabilirea calendarului concursului au fost mai multe solicitări de acest fel, primite de la alți membri ai Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea. Deși se putea evita așadar stabilirea vreunei probe în zile de sâmbătă, aceste cereri, la fel ca și cea a petentei, au fost ignorate, fiind discutate și refuzate în cadrul Plenului CSM, chiar dacă se cunoștea faptul că decizia aduce atingere unui drept fundamental al unui grup de persoane și că le va bloca practic astfel posibilitatea de participare la acest concurs și de a accede în această profesie;
- motivul dificultății, aparent neutru și legitim, pune confortul instituțional deasupra dreptului fundamental al mai multor persoane, aparținând unei confesiuni recunoscute de statul român, de a accede și evolua profesional în cadrul unei instituții care nu se află la prima abatere de acest fel;
- de asemenea, CSM afirmă în răspunsul oferit că decizia Plenului și refuzul schimbării calendarului examenului se bazează pe practica recentă a instanțelor de judecată, fără a oferi însă un exemplu concret în acest sens;
- suplimentar, petenta menționează că răspunsul nu a luat în considerare nici disponibilitatea arătată de a identifica o variantă alternativă, legală, individualizată în acest context;
- **în data de 27 august 2021 petenta a revenit la CSM cu o cerere** de reevaluare a răspunsului inițial, arătând că dificultățile organizării concursului nu anulează obligația respectării Constituției, iar îngrădirea drepturilor fundamentale poate fi făcută doar în condițiile art. 53 al acesteia (deși nu ne aflăm în niciuna dintre aceste situații), însă, chiar și în acest caz, măsura trebuind să fie *“proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului*

sau a libertății”;

- această practică a CSM de stabilire regulată a zilei de sâmbătă pentru susținerea a cel puțin unei probe de concurs are ca efect direct discriminarea sistematică a candidaților adventiști, nepermițându-le să accedă în această profesie prin crearea unui filtru de selecție suplimentar. Acest fapt le încalcă atât libertatea religioasă, cât și dreptul de a promova, de a evolua în profesie, modalitatea de organizare a concursurilor CSM fiind, prin efectele generate, discriminatorie în sensul dispozițiilor O.G. nr. 137/2000, modificată și completată;

- de asemenea, în cadrul cererii, petenta a evidențiat practica recentă a instanțelor de judecată din România, a CNCD și a CSM, care include decizii favorabile în direcția anulării deciziilor discriminatorii și repararea situațiilor astfel rezultate, în situații similare cu cea actuală;

- chiar dacă prevederile Codului etic al personalului Institutului Național al Magistraturii subliniază obligația fiecărui membru al personalului ca *“prin actele și faptele sale să respecte Constituția, legile țării și să acționeze pentru punerea în aplicare a dispozițiilor legale, în conformitate cu atribuțiile care îi revin, cu respectarea eticii profesionale”* (articolul 2), *“prin eliminarea oricăror forme de discriminare bazate pe aspecte privind naționalitatea, convingerile religioase și politice, starea materială, sănătatea, vârsta, sexul sau alte aspecte”* să respecte principiul egalității în fața legii și a autorităților publice (articolul 10), **răspunsul CSM din data de 10 septembrie 2021 a reluat răspunsul inițial**, fără a oferi alte informații sau argumente, demonstrând atât indiferență față de argumentele aduse, cât și dispoziția de a discrimina în continuare, fără a lua în considerare o posibilă îmbunătățire a activităților sale în direcția eliminării oricăror forme de discriminare.

Petenta depune înscrisuri la dosar.

10. Petenta depune la dosar **punctul de vedere nr. 8020/25.10.2021** prin care arată următoarele:

- argumentul principal expus în răspunsurile CSM este că dreptul de a putea participa la concurs cu respectarea libertății religioase și de conștiință, în condițiile în care ar fi îndeplinite celelalte condiții generale de admisibilitate, nu este atât de important și nu reprezintă o justificare obiectivă față de efortul considerabil depus în organizarea unui concurs de o asemenea anvergură și față de inconveniente pe care le-ar presupune organizarea astfel încât să nu includă probe în ziua de sâmbătă;

- situația de față este identică cu situația din anul 2019 când au fost depuse cereri similare către CSM de oferire a unei posibilități legale de susținere a unei probe din cadrul concursului de admitere la INM într-o altă zi decât sâmbăta, prin urmare situația era deja cunoscută din anii anteriori, iar memoriile în acest sens au fost transmise în 2021 către CSM cu mult înainte de stabilirea calendarului;

- la fiecare sesiune de examen sunt candidați care cer organizarea acestuia cu respectarea libertății religioase și de conștiință și de fiecare dată refuzul este justificat prin aspecte care țin de logistică. Efortul depus în organizarea concursului ar trebui să fie dublat, în mod legitim, de efortul de a oferi în mod concret egalitate de șanse tuturor candidaților care îndeplinesc criteriile generale de admisibilitate. Cu atât mai mult cu cât recomandarea CNCD, dată cu suficient timp înainte de stabilirea calendarului și organizarea concursului în 2021, a fost ca *”organizatorii unor astfel de concursuri să aibă în vedere programarea probelor de concurs în așa fel încât să prevadă anumite*

situații în care anumite grupuri vulnerabile se confruntă cu imposibilitatea accesului la susținerea probelor și să asigure egalitatea de șanse”;

- rezultatul concret și practic al modului de organizare al concursului de admitere la INM în ultimele 2 sesiuni este acela că împiedică, fără drept de apel, candidatura membrilor adventiști, dat fiind că cel puțin una dintre probe este în ziua de sâmbătă, zi de închinare și repaus asumată prin statutul de organizare și funcționare al Bisericii;

- prin efectele pe care le generează practica CSM de a organiza examene în zilele de sâmbătă se înscrie în definiția comportamentului discriminatoriu. Este vorba nu doar de posibilitatea de înscriere la examen, ci de posibilitatea concretă de a participa la toate probele, cu respectarea libertății religioase și de conștiință, pentru toți candidații. Prin modalitatea de organizare din ultimele sesiuni dreptul la educație și, implicit, de a accede în profesie rămâne unul teoretic, imposibil de a fi pus în practică;

- dacă scopul urmărit este organizarea concursului în condiții legale și cu respectarea egalității de șanse, atunci nu se poate considera ca simplu argument pentru încălcarea acestora efortul de organizare și costurile impuse de resursa umană și spațiile folosite. Candidații și potențialii candidați care au făcut memorii referitoare la stabilirea calendarului fac parte dintr-o minoritate religioasă, prin urmare este de la sine înțeles, dată fiind chiar definiția minorității, că numărul acestora va fi mai mic decât al candidaților care au alte convingeri religioase. Un număr mic de persoane cărora li se încalcă un drept nu reprezintă un argument din punct de vedere al proporțiilor atunci când este vorba despre organizarea unui concurs atât de important cu respectarea concretă a egalității de șanse. Egalitatea nu înseamnă mereu aplicarea acelorași reguli, ci crearea cadrului corespunzător pentru ca exercitarea dreptului să fie efectiv posibilă de către toți candidații eligibili;

- pentru încălcarea dreptului este suficient faptul că și o singură probă se desfășoară într-o zi de sâmbătă, menținându-se astfel imposibilitatea membrilor adventiști de a participa la examenul de admitere;

- importanța petiției și gravitatea situației constau în faptul că situația de discriminare deja se perpetuează de la sesiunea precedentă, iar rezultatul are în vedere nu doar persoanele care s-au înscris la concurs sau care au depus memorii în acest sens, ci și pe cele care nu au mai făcut-o, descurajate fiind de obstinarea organizatorilor și lipsa de dialog manifestate deja în mod repetat;

- petenta arată că acest examen este singura modalitate de admitere la INM și implicit de a accede în profesia de magistrat, iar modul în care acesta a fost organizat în ultimele două sesiuni a blocat accesul membrilor adventiști în această profesie, rezultând de aici că membrilor Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea le este practic interzis accesul în această profesie. Riscul ca acest blocaj să se perpetueze este evident din răspunsurile CSM, deși acest lucru este evident neconstituțional și contrar prevederilor legale naționale sau asumate prin adrearea la tratate internaționale.

11. Petenta depune la dosar **concluzii scrise și arată:**

- referitor la interesul legitim și personal în formularea petiției, la momentul celor două cereri adresate CSM (13 și respectiv 27 august 2021) interesul formulării acestora avea la bază înscrierea petentei la concursul de admitere la INM, refuzul a fost însă categoric, indiferent de circumstanțe sau posibile rezultate viitoare. Într-o situație similară, în 2019, una dintre candidate, membră a Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea, a promovat prima probă și a făcut cereri (înainte de susținerea probei și imediat după

aceasta) pentru a i se aproba o variantă legală de susținere a celei de-a doua probe, în cazul său interesul fiind născut tocmai din promovarea primei probe, cu toate acestea cererile i-au fost respinse. **La momentul la care petenta a formulat petiția către CNCD interesul era legitim, născut și actual** ca urmare a înscrierii la concursul de admitere la INM, sesiunea iulie 2021 – aprilie 2022;

- interesul se justifică și din perspectiva prevenirii organizării concursului în aceeași manieră în sesiunile viitoare;

- referitor la **tratamentul discriminatoriu** rezultat din modul de organizare a concursului de admitere la INM de către CSM, petenta precizează următoarele aspecte:

a) conform art. 2 alin. 1 din Legea nr. 192/2021 *“admiterea la Institutul Național al Magistraturii se face prin concurs, pe baza competenței profesionale, a aptitudinilor și a buneii reputații, cu respectarea **principiilor transparenței și egalității**”*

Promovarea etapei inițiale de verificare a condițiilor generale de admisibilitate la concurs devine irelevantă dacă este apoi imposibilă participarea efectivă cu respectarea libertății religioase și de conștiință, la aceasta adăugându-se pierderea cuantumului taxei de înscriere, o sumă deloc neglijabilă. O societate democratică trebuie să țină cont și de minoritățile religioase și să creeze cadrul necesar pentru exercitarea drepturilor, în speță al celui de egalitate de șanse pentru a accede într-o funcție publică, tuturor cetățenilor săi.

b) **discriminarea indirectă** poate rezulta nu numai din aplicarea unui tratament diferit unor persoane aflate în situații similare, ci și din aplicarea aceluiași tratament unor persoane aflate în situații diferite

Efectele generate defavorizează în mod semnificativ și nejustificat pe membrii Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea care se înscriu la concursul de admitere la INM, dar se regăsesc în imposibilitatea de a participa la probele stabilite în zile de sâmbătă. Unii potențiali candidați nu se înscriu tocmai din cauza refuzului CSM de a organiza concursul de o manieră care să ofere egalitate de șanse tuturor candidaților, indiferent de apartenența religioasă.

Demersuri în vederea evitării stabilirii vreunei probe într-o zi de sâmbătă au fost făcute chiar dinainte de adoptarea regulamentului de organizare a concursului, continuate apoi înainte de stabilirea efectivă a calendarului și reluate chiar după stabilirea acestuia. Indiferent însă cât de timpurii sau de diligente au fost demersurile făcute, acestea au fost ignorate și refuzate, cum se observă din Hotărârile Plenului CSM și răspunsurile individuale transmise.

Numărul extrem de mare de candidați care se înscriu la concurs, peste 3000 de candidați, conform CSM, se reduce după prima probă la dublul numărului de locuri scoase la concurs, conform art. 10 alin. 4 din Legea nr. 192/2021. Se observă deci o scădere semnificativă a numărului de candidați care ar putea fi admiși la cea de-a doua probă, stabilită într-o zi de sâmbătă. În raport de acest lucru, justificarea CSM că reprogramarea celei de-a doua probe ar fi disproporționată în raport cu logistica pe care o implică organizarea și desfășurarea unui astfel de examen nu este plauzibilă, cu atât mai mult cu cât în 2021 era cunoscută situația din 2019 și au fost făcute în timp util cereri prin care s-a solicitat organizarea în așa fel încât să se țină cont de drepturile candidaților aparținând unei minorități religioase.

Locațiile unde s-au desfășurat până acum probele nu sunt singurele spații în care este posibilă organizarea de examene, la fel cum nici în acestea nu sunt activități în tot

timpul anului, așadar putea fi luate măsuri din timp pentru ca acest concurs fie să se desfășoare în alte spații, fie într-un interval de timp care să nu împietzeze alte activități.

c) conform Regulamentului de organizare al concursului de admitere la INM, CSM declară că susținerea probelor de concurs trebuie realizată în condiții de deplină egalitate și uniformitate pentru toți candidații pentru a fi asigurată, printre altele, **secretizarea lucrărilor**. Prin aceasta sugerează că susținerea separată a probei, în aceeași zi, după apusul soarelui, ar împiedica aplicarea dispozițiilor referitoare la secretizarea lucrărilor.

Însă situații similare au fost soluționate în acest fel de către Societatea Europeană de Anestezie și Terapie Intensivă, cu sediul în Belgia, care organizează examenul de specialitate pentru medicii rezidenți din acest domeniu în fiecare an. Concursul este de o mare anvergură, numărul candidaților este de ordinul miilor, sunt din toată Europa, și, cu toate acestea, s-a aprobat ca medicii rezidenți adventiști să susțină examenul în aceeași zi, după apusul soarelui, luându-se toate măsurile ca aceștia să nu vină deloc în contact cu alte persoane și să nu aibă asupra lor vreun mijloc de informare, începând cu începerea examenului pentru toți ceilalți candidați și până la momentul în care îl susțin ei înșiși. Acest lucru arată că, deși nu este o situație confortabilă nici pentru organizatori și nici pentru candidați, **soluțiile sunt posibile și la îndemână dacă se dorește respectarea drepturilor tuturor candidaților la un examen**.

d) în ceea ce privește argumentul CSM că ipoteza admiterii cererii de reprogramare a unei probe de concurs ar fi putut conduce la ivirea aceleiași situații din partea unor **alți candidați ce împărtășesc o altă credință religioasă** (de exemplu, persoanele care fac parte din culte religioase care stabilesc ca zi de repaus și închinare ziua de duminică), această presupunere pare să aibă la bază, în primul rând, o greșită înțelegere a conceptului de libertate de conștiință pe care petenta înțelege să și-o exercite prin cererile făcute și prin refuzul de a participa la examen sâmbăta, lucru care nu i-ar împiedica pe ceilalți candidați să facă la fel, dacă așa le dictează conștiința. În al doilea rând, dat fiindcă credincioșii creștin-ortodocși sunt majoritari în România, se poate presupune că reprezintă și majoritatea candidaților la INM, se pune întrebarea dacă au fost făcute, de-a lungul timpului, cereri în sensul schimbării datelor de examen stabilite în zilele de duminică și în ce manieră au fost aceste cereri soluționate de către CSM.

e) CSM susține că se pot ivi situații în care candidații la un astfel de concurs care împărtășesc convingeri religioase diferite să invoce imposibilitatea de susținere a unei probe de concurs **în diferite zile ale săptămânii sau chiar în fiecare zi a săptămânii**, ceea ce ar conduce la un adevărat blocaj. Această **ipoteză este extremă și absurdă**, dat fiind că o analiză a statutelor de organizare și funcționare a celor 18 culte recunoscute în România va arăta că în discuție ar putea fi luate cel mult zilele de vineri, sâmbătă și duminică, acestea fiind zilele de închinare asumate prin statutele acestora. Un studiu în detaliu al statutelor de organizare și funcționare ale cultelor recunoscute în România demonstrează că modul de păzire a zilei de repaus și închinare prin interzicerea activităților de muncă, școală și cele legate de serviciul militar este expres reglementat doar de Statutul de organizare al Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea.

f) în ce privește susținerea că reprogramarea datei de examen într-o altă zi decât sâmbăta ar reprezenta o **discriminare pozitivă**, petenta menționează că prin cererile depuse **nu s-au cerut favoruri și nici crearea unor criterii speciale de admitere**, ci

posibilitatea concretă și efectivă de exercitare a unui drept, iar cererea de fixare a unei alte date pentru susținerea probei în altă zi decât sâmbăta **nu ar aduce niciun dezavantaj celorlalți candidați**, ci vizează strict modul de organizare al concursului de către CSM.

g) faptul că probele de concurs au fost stabilite în majoritatea lor covârșitoare în zilele de duminică nu este relevant din perspectiva imposibilității membrilor Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea de a participa la concurs **chiar și numai într-o singură zi de sâmbătă**.

Petenta face referire la **Hotărârile CSM 1013/01.11.2018 și 688/10.07.2008** când **CSM a respectat recomandarea de a organiza examene cu respectarea principiului nediscriminării** în promovarea profesională, admițând că reprogramarea într-o altă zi a probelor stabilite inițial într-o zi de sâmbătă a fost făcută în urma hotărârilor CNCD și ÎCCJ, având la bază principiul respectării dreptului la libertatea de gândire, conștiință și religie. Deoarece CSM menționează că astfel de concursuri nu au anvergura examenului de admitere la INM, **întrebarea care rezultă este dacă dreptul la libertatea de gândire, conștiință și religie este important și merită respectat doar atunci când este convenabil din punct de vedere financiar și logistic.**

Susținerile părții reclamate

12. Prin punctul de vedere nr. 7912/21.10.2021 după la dosar partea reclamată arată următoarele:

- solicită respingerea petiției ca neîntemeiată;
- petenta învederează în esență un tratament discriminatoriu bazat pe considerente de ordin religios determinat în opinia sa de conduita CSM constând în refuzul de modificare a datei de susținere a uneia dintre probele de concurs în cadrul concursului de admitere la INM, sesiunea 2021;
- petenta arată că la data de 13 august 2021 a formulat o cerere către CSM prin care a solicitat reprogramarea probei de concurs din data de 16 octombrie 2021 motivat de faptul că este membră a Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea și din motive de conștiință și religie nu poate susține proba scrisă pentru data menționată, într-o zi de sâmbătă, solicitare care i-a fost refuzată;
- CSM arată că **petenta nu justifică un interes în formularea petiției**, în cauză nepunându-se problema unei discriminări deoarece petenta nu a promovat prima probă scrisă eliminatorie din data de 03.10.2021 pentru a putea participa la proba scrisă de verificare a cunoștințelor juridice programată pentru data de 16 octombrie 2021;
- pentru ca o persoană să poată sesiza CNCD este necesar ca aceasta să aibă un interes care să-i confere calitatea de persoană interesată;
- la proba scrisă de verificare a cunoștințelor juridice participă numai candidații declarați admiși (au obținut minimum 60 de puncte, echivalentul notei 6,00) la testul – grilă de verificare a cunoștințelor juridice; petenta a obținut la această probă 47 de puncte, nemaiputând susține proba scrisă programată pentru data de 16 octombrie 2021;
- în data de 24.09.2021 petenta a formulat o cerere de chemare în judecată prin care a solicitat suspendarea și reprogramarea probei scrise din data de 16.10.2021, iar la termenul de judecată din data de 05.10.2021 (ulterior susținerii probei din data de 03.10.2021), petenta a renunțat la judecată;

- CSM apreciază ca **neîntemeiată petiția prin care petenta invocă existența unui pretins tratament discriminatoriu derivat din existența confesiunii sale religioase;**
- CSM precizează *cadrul normativ* de reglementare a concursurilor de admitere la INM – acesta este reprezentat la nivel de legislație primară de Legea nr. 192/2021, Legea nr. 303/2004 și Legea nr. 317/2004, iar la nivel de legislație secundară de Hotărârea nr. 119/2021 a Plenului CSM;
- conform art. 2 alin. (1) din Legea nr. 192/2021 *“admiterea la Institutul Național al Magistraturii se face prin concurs, pe baza competenței profesionale, a aptitudinilor și a buneii reputații, cu respectarea principiilor transparenței și egalității”;*
- art. 2 alin. 3 din Legea nr. 192/2021 stabilește condițiile cumulative pentru admiterea la INM;
- prevederile art. 3 alin. (1) și (4) din Legea nr. 192/2021 dispun:
  - (1) *“Data și locul concursului de admitere prevăzut la art. 2 alin. (1), calendarul de desfășurare a concursului, numărul de locuri scoase la concurs, cuantumul taxei de înscriere, tematica și bibliografia de concurs, precum și cererea de înscriere tipizată se stabilesc prin hotărâre a Plenului CSM, la propunerea INM”*
  - (4) *“Datele prevăzute la alin. (1) se publică în Monitorul Oficial al României, Partea a III-a, pe pagina de internet a CSM și pe cea a INM, cu cel puțin 60 de zile înainte de data stabilită pentru concurs”*
- în aplicarea acestor prevederi legale a fost adoptat Regulamentul privind admiterea la INM, aprobat prin Hotărârea nr. 119/2021 a Plenului CSM, act ce reglementează, la nivel de legislație secundară, procedura de concurs, sub toate aspectele pe care le implică;
- potrivit art. 36 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 317/2004 privind CSM, Plenul CSM aprobă, la propunerea Consiliului științific al INM, numărul anual de cursanți ai Institutului, data și locul pentru organizarea concursului și stabilește tematica pentru concursul de admitere;
- cu respectarea dispozițiilor legale și reglementare a fost adoptată Hotărârea nr. 124/27.07.2021 a Plenului CSM prin care s-a aprobat calendarul de concurs pentru admiterea la INM sesiunea 2021-2022;
- petenta s-a înscris la concursul de admitere la INM și a susținut prima probă scrisă eliminatorie din data de 03.10.2021, neobținând punctajul minim de 60 de puncte pentru a putea susține a doua probă scrisă de verificare a cunoștințelor juridice stabilită pentru data de 16.10.2021;
- CSM apreciază că în cauză nu poate fi reținută nicio faptă de discriminare prin stabilirea calendarului de concurs și implicit prin stabilirea probei de concurs din data de 16.10.2021;
- nu sunt întrunite cerințele instituite de art. 2 alin. (1) și (4) din O.G. nr. 137/2000 pentru a fi reținut pretinsul tratament discriminatoriu invocat de petentă;
- cererea petentei de participare la concursul de admitere la INM - sesiunea 2021 a fost admisă, după verificarea și constatarea îndeplinirii cumulative a condițiilor impuse de lege, accesul acesteia nefiind îngădit sau înlăturat din considerente de conștiință sau religie, legea neimpunând verificări sub acest aspect;
- concursul de admitere la INM se desfășoară o singură dată pe an, iar data și locul concursului de admitere, precum și calendarul de desfășurare se stabilesc prin hotărâre a Plenului CSM, la propunerea INM;

- una din probele de concurs a fost stabilită într-o zi de sâmbătă (16.10.2021), atunci când și în ziua de duminică (17.10.2021) a fost stabilită o altă probă. Totodată, prima probă de concurs a fost stabilită într-o zi de duminică (03.10.2021), astfel că cele trei probe urmează a se desfășura în două duminici și o sâmbătă, atunci când în acel final de săptămână vor avea loc două probe succesive, în cursul săptămânii fiind stabilite activități legate de soluționarea contestațiilor, corectare, afișare rezultate, etc., activități ce nu implică disponibilitatea unor săli;
- având în vedere anvergura concursului, precum și costurile considerabile generate de organizarea acestuia, în acord cu practica recentă a instanțelor, solicitările în cauză au fost respinse de către Plen;
- în aceste condiții s-a apreciat că nu se impune reprogramarea probei din data de 16.10.2021, având în vedere că anvergura unui astfel de concurs presupune un efort considerabil generat de numărul mare de candidați (se înscriu la concurs peste 3000 de candidați), de resursele umane implicate (comisii de examinare/organizare, dispozitive din cadrul jandarmeriei pentru asigurarea pazei subiectelor și ordinii la centrele de concurs), de logistică, de spațiu, etc.;
- mai mult, trebuie avut în vedere că în perioada susținerii concursului în locațiile care au capacitatea de a asigura sălile necesare desfășurării în condiții optime a probelor de concurs pot avea loc și alte activități în desfășurare;
- nu trebuie omis nici aspectul referitor la efortul suplimentar de resursă umană și de costuri constând în plata acestora în ipoteza stabilirii unei alte zile de desfășurare a probelor decât cele prevăzute în calendarul de concurs;
- pe de altă parte, susținerea probelor de concurs trebuie realizată în condiții de deplină egalitate și uniformitate pentru toți candidații;
- ipoteza admiterii cererii petentei de reprogramare a unei probe de concurs ar fi putut conduce la ivirea aceleiași situații din partea altui candidat/candidați ce împărtășesc o altă credință religioasă (de exemplu persoanele care fac parte din culte religioase care stabilesc ca zi de repaos și închinare ziua de duminică);
- în contextul expus de petentă, acceptarea susținerii acestuia nu conduce la nimic altceva decât la o discriminare pozitivă prin raportare la alte persoane, mai ales că probele de concurs au fost stabilite în majoritatea lor covârșitoare în zilele de duminică;
- împingând această ipoteză la extrema sa, se pot ivi situații în care candidații la un astfel de concurs care împărtășesc convingeri religioase diferite să invoce imposibilitatea de susținere a unei probe de concurs în diferite zile ale săptămânii sau chiar în fiecare zi a săptămânii, ceea ce ar conduce la un adevărat blocaj;
- imposibilitatea de modificare a zilei de concurs în funcție de orientarea religioasă a petentei trebuie privită ca având un scop legitim, justificat într-o societate democratică;
- în situația supusă analizei a existat o justificare obiectivă și rezonabilă, fiind păstrat un raport de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit;
- nu a existat niciun fel de condiționare a participării petentei la concurs;
- nu poate fi reținută ipoteza reglementată prin prevederile art. 11 al. (1) din .G. nr. 137/2000;
- în ceea ce privește Hotărârea nr. 350/19.12.2005 a CNCD, pe care petenta o atașează petiției, CSM arată că situația existentă în anul 2005 cu privire la concursul de promovare a judecătorilor și procurorilor organizat în perioada 12-21 noiembrie 2005,

analizată prin această hotărâre, este diferită de situația supusă analizei în prezenta cauză;

- CSM a pus în aplicare și a respectat Hotărârea nr. 350/19.12.2005 a CNCD stabilind probele de concurs de regulă în zilele de duminică, stabilirea unei probe de concurs în ziua de sâmbătă fiind o excepție justificată obiectiv și rezonabil de faptul că și în ziua de duminică (17 octombrie 2021) a fost stabilită o altă probă;

- în situația analizată prin Hotărârea nr. 350/19.12.2005 concursul de promovare a judecătorilor și procurorilor consta într-o singură probă de concurs care se stabilea la acel moment numai în zilele de sâmbătă, fără ca în zilele de duminică să fie stabilite probe de concurs;

- în situația din prezenta cauză probele concursului de admitere la INM au fost stabilite în majoritatea lor covârșitoare în zilele de duminică, stabilirea probei de concurs într-o zi de sâmbătă fiind justificată obiectiv de susținerea altei probe de concurs în ziua de duminică a week-end-ului respectiv;

- în ceea ce privește decizia nr. 1088/30.03.2006 pronunțată de ÎCCJ, pe care petenta o atașează petiției, CSM arată că aceasta vizează situația aceluiași concurs de promovare a judecătorilor și procurorilor organizat în perioada noiembrie 2005 de către CSM, situație diferită de situația supusă analizei în prezenta cauză;

- un argument în plus îl constituie inclusiv situațiile expuse în Hotărârile Plenului CSM nr. 688/10.07.2008 și nr. 1013/01.11.2018 în cazul examenului de capacitate al judecătorilor stagiați și procurorilor stagiați (care nu are anvergura examenului de admitere la INM, numărul celor ce susțin acest examen fiind mult mai mic decât cel al candidaților înscriși la examenul de admitere la INM), CSM putând stabili calendarul de concurs în funcție de toate solicitările celor ce au susținut examenul respectiv;

- CSM solicită respingerea petiției prin care se solicită constatarea și sancționarea contravenției prevăzută de art. 11 din O.G. nr. 137/2000.

CSM depune înscrisuri la dosar.

13. Partea reclamată depune la dosar **concluzii scrise** prin care își menține argumentele prezentate în punctul de vedere.

IV. Motivele de fapt și de drept

14. Prevederile legislative relevante în prezenta cauză sunt următoarele:

Constituția României

Art. 16 - Egalitatea în drepturi,⁽¹⁾ *Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.*”

O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare

Art. 2 (1) *„În prezenta ordonanță, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex sau orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată sau orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”*

(3) „Sunt discriminatorii potrivit prezentei ordonanțe, prevederile, criteriile sau practicile aparent neutre care dezavantajează anumite persoane, pe baza criteriilor prevăzute la alin(1), față de alte persoane, în afara cazului în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluși scop sunt adecvate și necesare”.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Articolul 14-Interzicerea discriminării

Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Principiile de analiză

15. Colegiul Director al CNCD are în vedere dispozițiile art.2 alin.(3) din OG nr.137/2000, republicată privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, potrivit căruia: „Sunt discriminatorii potrivit prezentei ordonanțe, prevederile, criteriile sau practicile aparent neutre care dezavantajează anumite persoane, pe baza criteriilor prevăzute la alin(1), față de alte persoane, în afara cazului în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluși scop sunt adecvate și necesare”.

16. Elementele discriminării indirecte sunt: o practică, criteriu, condiție aparent neutră care

- dezavantajează anumite persoane, față de alte persoane,
- încălcând un drept,
- fără o justificare obiectivă.

17. Colegiul director ia act de abținerea a doi membri ai Colegiului Director întrucât există raporturi juridice între partea reclamată și aceștia.

18. Colegiul director analizează pentru început excepțiile invocate, astfel respinge excepția lipsei interesului petentei.

19. În fapt, Colegiul director este chemat să se pronunțe asupra caracterului discriminatoriu al zilelor în care se susține concursul de admitere la Institutul Național al Magistraturii organizat de Consiliul Superior al Magistraturii în perioada iulie 2021 – aprilie 2022, al cărui calendar a stabilit ca una dintre probe să se desfășoare pe data de 16 octombrie 2021. Petenta este membră a Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea, cult creștin, recunoscut în România, care serbează sâmbăta ca zi de închinare, prin urmare, în această zi nu se poate prezenta la niciun concurs.

20. Criteriul aparent neutru constă în ziua organizării concursului de admitere în contextul în care Adventiștii de Ziua a Șaptea nu pot participa la nicio activitate în zilele de sâmbătă.

21. Colegiul director constată că, în prezenta speță, au fost adoptate reguli aparent neutre, care, în fapt, nu au produs un dezavantaj candidaților de confesiune Adventist de Ziua a Șaptea, întrucât un astfel de concurs este de o complexitate diferită față de

orice alt concurs, examen la care orice persoană care îndeplinește condițiile se poate înscrie.

22. Pentru organizarea concursului la admitere sunt necesare resurse deosebite, numărul de candidați fiind de peste 2 000 de persoane. Organizarea unor astfel de concursuri se desfășoară o dată pe an, pe parcursul a mai multor luni, din luna iulie până în luna aprilie, cu numeroase etape procedurale, cu proceduri de organizare și desfășurare speciale, generate de un efort deosebit din pricina numărului mare de candidați (peste 2 000 de persoane), pentru care trebuie asigurate concomitent aceleași condiții de concurs, asigurarea de săli disponibile, constituirea comisiilor de examen, asigurarea dispozitivelor de pază de către jandarmerie etc. Mai mult, organizarea examenului este prevăzut de Legea 303/2004, care obligă CSM să publice calendarul probelor și a etapelor acestora cu 6 luni înainte de începerea acestora.

23. Având în vedere anvergura organizării și desfășurării concursului de admitere, generat de factorii precizați mai sus, Colegiul director constată că speța de față implică condiții de analiză speciale.

24. Astfel, se pune în discuție dacă măsura întinderii examenului pe mai multe zile inclusiv cea de sâmbătă este justificată. Ori dacă ne raportăm la resursele și logistica care este necesară în organizarea acestui tip de examen măsura excluderii zilei de sâmbătă din calendarul de examinare este disproporționată, având în vedere că în anumite situații dreptul la conștiință nu este un drept absolut.

25. Colegiul director constată că nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare, întrucât măsura este justificată obiectiv raportat la complexitatea organizării acestui examen.

26. Opinie separată cu privire la constatare, exprimată de Cătălina Olteanu și István Haller – membri în Colegiul director

1. Reclamatul, prin **Hotărârea nr. 124 din 27.07.2021** a Plenului, a decis organizarea concursului de admitere la Institutul Național al Magistraturii în perioada iulie 2021 - aprilie 2022. Petenta a solicitat printr-o cerere, la data de 13.08.2021, reprogramarea examenului din data de 16.10.2021 (proba scrisă de verificare a cunoștințelor juridice la drept civil și drept procesual civil), arătând că este membră a Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România și că, în conformitate cu dogmatica cultului, nu poate participa la exemenle sâmbăta. Prin răspunsurile reclamatului reiese că problema era cunoscută de partea reclamată anterior acestei cereri. Concursul de admitere se organizează o dată pe an, calendarul fiind stabilit cu 60 de zile înainte de concurs. Petenta nu a promovat prima probă scrisă eliminatorie din data de 03.10.2021 pentru a putea participa la proba scrisă de verificare a cunoștințelor juridice programată pentru data de 16 octombrie 2021.

2. Fapta reclamatului poate fi analizată din perspectiva unei discriminări indirecte, având în vedere că practica este aparent neutră, nu există o restricție directă privind participarea la examen a persoanelor de o anumită religie.

3. O.G. nr. 137/2000, la art. 2 alin. 3 prevede: *„Sunt discriminatorii, potrivit prezentei ordonanțe, prevederile, criteriile sau practicile aparent neutre care dezavantajează anumite persoane, pe baza criteriilor prevăzute la alin. (1), față de alte persoane, în afară cazului în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluși scop sunt adecvate și necesare.”*

4. Astfel se poate considera discriminare indirectă

- o diferențiere
- bazată pe un criteriu
- care atinge un drept
- fără o justificare obiectivă.

5. Analiza diferențierii se realizează prin compararea a două situații (art. 1 alin. 3 al **O.G. nr. 137/2000**: „*exercitarea drepturilor enunțate în cuprinsul prezentului articol privește persoanele aflate în situații comparabile*”).

6. Prin nediferențiere judecătoria Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) înțeleg în primul rând tratamentul egal al persoanelor care se află în situație similară sau analoagă: „*art. 14 protejează persoanele plasate în situație similară*” (**Marckx împotriva Belgiei**, 13 iunie 1979, §32) sau „*analoagă*” (**Van der Mussel împotriva Belgiei**, 23 noiembrie 1983, §46) ori „*relevant similară*” (**Fredin împotriva Suediei**, 18 februarie 1991, §60), ulterior fiind utilizată sintagma „*analoagă ori relevant similară*” (**Sheffield și Horsham împotriva Regatului Unit**, 30 iulie 1998, §75).

7. În hotărârea dată în cazul **Thlimmenos împotriva Greciei** din 6 aprilie 2000, CEDO a arătat că în ciuda prevederilor legale grecești, unei persoane condamnate penal la o pedeapsă privativă de libertate cu executare (pentru refuzul înrolării în armată) nu i poate interzice să devină notar. Astfel CEDO a concluzionat că „*dreptul de a nu fi discriminat, garantat de Convenție, este încălcat nu numai atunci când statele tratează în mod diferit persoane aflate în situații analoage, fără a oferi justificări obiective și rezonabile, dar și atunci când statele omit să trateze diferit, tot fără justificări obiective și rezonabile, persoane aflate în situații diferite, necomparabile*”.

8. Din punctul de vedere al accesului la Institutul Național al Magistraturii persoanele se află în situație identică indiferent de apartenența lor religioasă. Totodată din perspectiva posibilității de a participa la examen într-o zi de sâmbătă o persoană membră a Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România nu se află în situație comparabilă cu o persoană care, spre exemplu, este catolică. Astfel diferențierea rezultă din faptul că reclamatul nu a stabilit data examenelor în așa fel încât toate persoanele interesate să poată participa la ele. Argumentul că astfel nu se pot organiza examene nu este valid, întrucât din perspectiva dogmaticii cultelor doar ziua de sâmbătă este una specială. Această dogmatică era cunoscută de partea reclamată în momentul stabilirii orarului examenelor, fiind publicat în forma unei hotărâri de guvern. Astfel nu se poate invoca imposibilitatea unei organizări judicioase a examenului care să ofere posibilitatea participării persoanelor care au restricții din motive religioase. Problemele legate de organizare nu motivează limitarea libertății de manifestare a religiei. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele prevăzute de lege.

9. Pentru a analiza situația de comparabilitate este necesară analiza legislației din domeniul libertății religioase.

10. Atât tratatele internaționale ratificate de România, cât și legislația internă garantează nu doar libertatea de conștiință și religie, dar inclusiv libertatea de a manifesta religia și de a îndeplini riturile religiilor recunoscute de stat. Libertatea manifestării religiei sau convingerilor nu poate fi supusă decât restricțiilor prevăzute de lege.

11. Art. 18 din **Declarația universală a drepturilor omului** precizează: „Orice om are dreptul la libertatea gândirii, de conștiință și religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, singur sau împreună cu alții, atât în mod public, cât și privat, prin învățătură, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor.”

12. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, la art.18 prevede:

„1. Orice persoană are drept la libertatea gândirii, conștiinței și religiei; acest drept implică libertatea de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, individual sau în comun, atât în public cât și în particular, prin cult și îndeplinirea riturilor, prin practici și prin învățământ. [...]

3. Libertatea manifestării religiei sau convingerilor nu poate fi supusă decât restricțiilor prevăzute de lege și necesare pentru ocrotirea securității, ordinii și sănătății publice ori a moralei sau a libertăților și drepturilor fundamentale ale altora. [...]

13. Totodată art. 4 alin. 1 din **Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice**, stabilește: „În cazul în care un pericol public excepțional amenință existența națiunii și este proclamat printr-un act oficial, statele părți la prezentul pact pot ca în limita strictă a cerințelor situației să ia măsuri derogatorii de la obligațiile prevăzute în prezentul pact, cu condiția ca aceste măsuri să nu fie incompatibile cu celelalte obligații pe care le au potrivit dreptului internațional și ca din ele să nu rezulte o discriminare întemeiată numai pe rasă, culoare, sex, limbă, religie sau origine socială.”

14. Cetățenii României care consideră că nu au fost respectate prevederile **Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice** pot sesiza Comitetul drepturilor omului din cadrul Organizației Națiunilor Unite.

15. Art. 9 din **Convenția europeană a drepturilor omului** prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerile, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.

2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății, a moralei publice, a drepturilor și a libertăților altora.”

16. Conform art. 10 alin. 1 din **Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene**: „Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept implică libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea individual sau colectiv, în public sau în particular, prin intermediul cultului, învățământului, practicilor și îndeplinirii riturilor.”

17. Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor are următoarele prevederi relevante:

„Statul român respectă și garantează dreptul fundamental la libertate de gândire, de conștiință și religioasă al oricărei persoane de pe teritoriul României, potrivit Constituției și tratatelor internaționale la care România este parte” (art. 1 alin. 1);

„Libertatea religioasă cuprinde dreptul oricărei persoane de a avea sau de a adopta o religie, de a și-o manifesta în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin

practicile și ritualurile specifice cultului, inclusiv prin educație religioasă, precum și libertatea de a-și păstra sau schimba credința religioasă.” (art. 2 alin. 1);

„Libertatea de a-și manifesta credința religioasă nu poate face obiectul altor restrângeri decât al celor care sunt prevăzute de lege și constituie măsuri necesare într-o societate democratică pentru securitatea publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.” (art. 2 alin. 2);

„Orice persoană are dreptul să își manifeste credința religioasă în mod colectiv, conform propriilor convingeri și prevederilor prezentei legi, atât în structuri religioase cu personalitate juridică, cât și în structuri fără personalitate juridică.” (art. 5 alin. 1);

„În România nu există religie de stat; statul este neutru față de orice credință religioasă sau ideologie atee.” (art. 9 alin. 1);

„Culte sunt egale în fața legii și a autorităților publice. Statul, prin autoritățile sale, nu va promova și nu va favoriza acordarea de privilegii sau crearea de discriminări față de vreun cult.” (art. 9 alin. 2);

„La data intrării în vigoare a prezentei legi, în România funcționează 18 culte recunoscute, conform anexei care face parte integrantă din prezenta lege.” (art. 49 alin. 1).

18. Conform **Anexei** la lege, cultele recunoscute în România sunt:

Biserica Ortodoxă Română

Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timișoara

Biserica Romano-Catolică

Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică

Arhiepiscopia Bisericii Armene

Biserica Ortodoxă de Rit Vechi din România

Biserica Reformată din România

Biserica Evanghelică C.A. din România

Biserica Evanghelică Lutherană din România

Biserica Unitariană Maghiară

Cultul Creștin Baptist- Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România

Biserica Creștină După Evanghelie din România

Biserica Evanghelică Română

Cultul Creștin Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România

Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea din România

Federația Comunităților Evreiești din România- Cultul Mozaic

Cultul Musulman

Organizația Religioasă „Martorii lui Iehova”

19. Pentru unele din aceste culte dogmatica prevede cu strictețe ca într-o zi din săptămână să fie dedicată exclusiv activităților legate de manifestarea religiei și de îndeplinirea riturilor, interzicând alte activități. Alte culte nu sunt stricte în acest domeniu, dogmatica lor permite desfășurarea unor activități, cum ar fi participarea la un examen, în toate zilele săptămânii.

20. Art. 11 din **Statutul de organizarea și funcționare al Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România**, aprobat prin **Hotărârea Guvernului nr. 399/2008**, prevede: „Conform poruncii a patra a Decalogului, credincioșii adventiști de ziua a șaptea respectă sâmbăta, începând de vineri de la apusul soarelui până sâmbătă la apusul

soarelui, ca zi de repaus și sărbătoare religioasă, rânduită de Dumnezeu pentru închinare, cultivare spirituală și servicii de cult, și nu desfășoară în această zi nicio lucrare în scopuri materiale sau de interes vremelnic, nici atunci când este vorba despre serviciu, școală sau serviciul militar.”

21. Fapta de discriminare este determinată de existența unui criteriu, iar între acest criteriu și faptele imputate reclamatului trebuie să existe un raport de cauzalitate.

22. Criteriile enumerate de **O.G. nr. 137/2000** sunt doar ilustrative, nu exhaustive, precizând „sau oricare alt criteriu”, însă aceste criterii, conform cauzisticii CEDO, trebuie să reprezinte caracteristici personale pe baza cărora persoane sau grupuri de persoane pot fi deosebite unele de altele (**Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen împotriva Danemarcei**, 7 decembrie 1976, §56). „Art. 14 nu protejează împotriva oricărui tratament diferențiat ci doar împotriva acelor care se bazează pe o caracteristică identificabilă, obiectivă sau personală ori pe «statut», pe baza cărora o persoană sau un grup de persoane se diferențiază între ele” (**Clift împotriva Regatului Unit**, 13 iulie 2010, §55), menționând că noțiunea „orice altă situație” trebuie să se interpreteze cât mai larg posibil (**Clift împotriva Regatului Unit**, 13 iulie 2010, §56-61), cu atât mai larg cu cât dreptul atins este considerat a fi mai important (**Clift împotriva Regatului Unit**, 13 iulie 2010, §62).

23. Criteriul de diferențiere este cel al religiei. Petenta a fost descurajată să serios în a se pregăti la examen din moment ce știa că din cauza religiei nu va putea participa la proba scrisă de verificare a cunoștințelor juridice la drept civil și drept procesual civil.

24. Privind restrângerea drepturilor petentului ne raportăm la prevederile art. 7 din **O.G. nr. 137/2000**: „Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, discriminarea unei persoane pentru motivul ca aparține unei anumite rase, naționalități, etniei, religii, categorii sociale sau unei categorii defavorizate, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia, într-un raport de muncă și protecție socială, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, manifestată în următoarele domenii: [...] d) formarea, perfecționarea, reconversia și promovarea profesională [...]”

25. Prin practică CNCD a arătat că organizarea de către Consiliul Superior al Magistraturii al unor examene în ziua de sâmbătă, când persoanele aparținând Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România au restricții de ordin religios, reprezintă discriminare, recomandând către CSM organizarea examenelor având în vedere respectarea principiului nediscriminării (**Hotărârea nr. 350/2005**). Această practică a fost menținută prin deciziile instanțelor de judecată (a se vedea în acest sens **Decizia nr. 1088/2006** a Înaltei Curți de Casație și Justiție).

26. Curtea Europeană de Justiție, în **Cauza Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding împotriva Firma Feryn NV**, prin hotărârea din 10 iulie 2008, a arătat că în situația în care un angajator declară public că nu va angaja salariați cu o anumită origine etnică sau rasială constituie o discriminare directă la angajare, întrucât astfel de declarații sunt de natură să descurajeze în mod serios anumiți candidați să își depună candidaturile și, prin urmare, sunt de natură să împiedice accesul acestora la piața muncii.

27. Dreptul atins este cel de a participa la o formare profesională, dar totodată se atinge și dreptul de a practica o anumită religie, întrucât petenta a fost pusă să aleagă între a participa la o formare profesională prin comiterea unui păcat extrem de grav, respectiv de a practica religia și de a renunța la formare profesională esențială pentru carieră.

28. Justificarea obiectivă include existența unui scop legitim, atins prin metode adecvate și necesare.

29. Privind justificarea obiectivă, prin jurespundența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a enunțat următoarele principii:

- **Convenția** nu interzice orice tratament diferențiat, ci doar acel tratament diferențiat care nu are o justificare obiectivă și rezonabilă, având în vedere faptul că de multe ori statele trebuie să adopte legi care prevăd un tratament diferențiat, menit să corecteze inegalitățile faptice; justificarea trebuie să fie analizată în relație cu scopul legitim și efectele măsurii în cauză (**Cazul „referitor la unele aspecte ale legislației cu privire la limba educației în Belgia” împotriva Belgiei**, 23 iulie 1968);

- prin discriminare se înțelege un tratament diferențiat al persoanelor aflate în situații comparabile, fără a exista o justificare obiectivă și rezonabilă; art. 14 din **Convenție** nu interzice statelor membre să trateze grupurile diferențiat în maniera de a corecta inegalitățile faptice; în anumite circumstanțe absența unui tratament diferențiat reprezintă o violare a dispoziției în cauză; poate fi discriminatorie aceea politică sau măsură generală care prejudiciază în mod disproporționat un grup de persoane, chiar dacă măsura nu vizează în mod specific acel grup; o discriminare potențială poate rezulta dintr-o situație faptică (**D.H. și alții împotriva Cehiei**, 13 noiembrie 2007, **Sampanis și alții împotriva Greciei**, 5 iunie 2008);

- justificarea obiectivă și rezonabilă trebuie să urmărească un scop legitim, și măsura aplicată trebuie să fie proporțională cu scopul urmărit; în cazul tratamentului diferit bazat pe rasă, culoare sau origine etnică noțiunea de justificare obiectivă și rezonabilă trebuie interpretată într-o manieră cât se poate de strictă (**D.H. și alții împotriva Cehiei**, 13 noiembrie 2007, **Sampanis și alții împotriva Greciei**, 5 iunie 2008).

30. În analiza scopului legitim trebuie analizat existența acestui scop raportat la dreptul atins prin diferențiere.

31. Conform art. 9 alin 2 al **Convenției europene a drepturilor omului** libertatea de gândire, de conștiință și de religie nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății, a moralei publice, a drepturilor și a libertăților altora.

32. **Constituția României**, la art. 53 alin. 1, prevede: „*Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.*”

33. În conformitate cu prevederile **Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice** discriminarea religioasă nu este permisă nici în situația în care ar exista un pericol public excepțional care ar amenința existența națiunii (a se vedea pct. 13 din *Opinia separată*).

34. Partea reclamată a considerat că este nevoie de restrângerea drepturilor pentru o mai ușoară organizare a examenului. O astfel de restrângere nu este prevăzută de o lege, în consecință nu poate fi legitimă. Totodată măsura nu vizează apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților

cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.

35. În consecință nu este satisfăcută condiția existenței unui scop legitim.

36. Chiar dacă s-ar admite că ar exista un scop legitim, măsura nu este adecvată întrucât prin această măsură persoanele aparținând unor culte sunt excluse în mod automat din magistratură. Nici o persoană aparținând Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea, dar nici altor culte cum este Cultul Mozaic, nu poate participa la examenele organizate de partea reclamată.

37. Prin **Hotărârea nr. 878/2020** prin unanimitate de voturi s-a considerat într-o speță similară că partea reclamată nu putut evita organizarea unui examen în ziua de sâmbătă. Am votat respectiva hotărâre în convingerea că a fost un caz singular, partea reclamată a aflat prea târziu că există o persoană care din motive religioase nu poate participa la examen și respectivul examen nu a mai putut fi modificat. Speța însă arată că partea reclamată, deși cunoștea problema, nu a încercat să găsească o alternativă. A considerat că în situația în care la un examen anterior nu s-a constatat discriminarea, de acum încolo la nici un examen nu mai trebuie să găsească soluții pentru a nu restricționa accesul la examen a persoanelor aparținând Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea, dar și a altor culte cu prevederi dogmatice similare.

38. În cazuistica CNCD există o serie de constatări ale discriminării în situațiile în care nu s-a rezolvat problema evitării zilelor de sâmbătă pentru examene:

- prin **Hotărârea nr. 350/2005**, având ca obiect organizarea unui examen de promovare de către Consiliul Superior al Magistraturii în ziua de sâmbătă, când persoanele aparținând Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România au restricții de ordin religios, s-a constatat discriminarea cu unanimitatea de voturi ale membrilor prezenți la ședință că fapta reprezintă discriminare, recomandând către CSM organizarea examenelor având în vedere respectarea principiului nediscriminării;

- prin **Hotărârea nr. 407/2007**, având ca obiect organizarea unor examene și concursuri în zilele de sâmbătă de către Ministerul Educației CNCD s-a constatat că trebuie să se țină cont de convingerile religioase ale elevilor la momentul stabilirii datelor pentru susținerea anumitor etape ale concursurilor/examenelor pe care le organizează ministerul, formulând o recomandare în acest sens;

- prin **Hotărârea nr. 73/2017**, având ca obiect obligativitatea susținerii examenelor în zilele de sâmbătă de către studenții de Cult Adventist ce învață în cadrul Universității de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași, s-a constatat discriminarea cu unanimitatea de voturi ale membrilor prezenți la ședință, partea reclamată primind amenda contravențională în cuantum de 2.000 lei;

Cult Adventist ce învață în cadrul universității reclamate

39. Constatăm că soluțiile instanțelor de judecată sunt favorabile opiniei separate exprimate (**Decizia nr. 1088/2006 a Înaltei Curți de Casație și Justiție**).

40. Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași are aproape 9.000 de studenți, cu examene programate strict pe perioada sesiunilor, existând logistică similară cu organizarea examenelor de către partea reclamată (cu supraveghetori, persoane care corectează etc.), totuși nici CNCD și nici instanța de judecată nu a considerat că ar fi justificat să organizeze examene pentru zilele de sâmbătă. Institutul Național al Magistraturii, pentru care partea reclamată a organizat examenul, este o

instituție publică ca și Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”, cu activități de formare, ca și Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”.

41. Există o cazuistică a CEDO privind absența nemotivată de la locul de muncă în zilele de sâmbătă pe motivul religios. Această cazuistică diferă esențial de cazul de față, având în vedere că respectivele czuri au ca obiect relații contractuale de muncă nerespectate de aplicanți. Dacă petenta ar fi fost judecător la o secție penală programată să fie de serviciu într-o zi de sâmbătă pentru rezolvarea cauzelor de arest preventiv, și nu s-ar fi prezentat la serviciu, în mod evident ar putea fi sancționată pentru această faptă. **Codul muncii** prevede că lipsa de la locul de muncă e sancționabilă, totodată există un scop legitim (apărarea ordinii), și o sancțiune conformă cu gravitatea faptei ar fi o măsură adecvată și necesară, făcând ca măsura să fie justificată obiectiv. Cum se arată foarte clar în **Ghidul privind art. 9 din Convenția europeană a drepturilor omului**, editat de CEDO: „În cauzele examinate sub acest aspect, Comisia a refuzat întotdeauna să acorde reclamanților protecția prevăzută la art. 9 § 1 din Convenție, considerând că măsurile luate împotriva lor nu au fost motivate de convingerile lor religioase, ci justificate de obligațiile contractuale specifice existente între părțile implicate și angajatorii acestora.” (fila 86).

42. O.G. nr. 137/2000, la art. 2 alin. 4 prevede: „Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale.”

43. Constatăm că partea reclamată pe de o parte a avut un comportament activ când a programat examene pentru ziua de sâmbătă, știind că pot exista candidați, membrii ai unor culturi care nu permit participarea la examene în această zi, pe de altă parte un comportament pasiv când nu a schimbat data examenului la solicitare expresă, generând prin efecte defavorizarea nejustificată a membrilor unei comunități față de alte persoane.

44. În consecință, neasigurarea de către partea reclamată examinării petentei într-o altă zi decât sâmbăta, în condițiile în care acesata este membră a Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea a cărui statut, aprobat prin **Hotărârea Guvernului nr. 399/2008**, prevede că ea trebuie să respecte sâmbăta, ca zi de repaus și sărbătoare religioasă, în care nu poate desfășura nicio lucrare în scopuri materiale sau de interes vremelnic, când este vorba despre serviciu sau școală, reprezintă discriminare conform art. 2 alin. 3 și 4 coroborat cu art. 7 lit. d) din **O.G. nr. 137/2000**.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu 5 voturi „pentru”, două „împotriva” și două “abțineri” ale membrilor prezenți la ședință,

**COLEGIUL DIRECTOR
HOTĂRĂȘTE:**

1. Nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare raportat la prevederile O.G. 137/2000, republicată;

1. O copie se va transmite părților.

V. Modalitatea de plată a amenzii: –

VI. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicată și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.**

Membrii Colegiului Director prezenți la ședința de deliberări desfășurată online în data de 16.02.2022 au fost: ASZTALOS CSABA FERENC – Membru, DIACONU ADRIAN – Membru(online), GRAMA HORIA – Membru, HALLER ISTVÁN – Membru, JURA CRISTIAN – Membru, LAZĂR MARIA – Membru, MOȚA MARIA – Membru, OLTEANU CĂTĂLINA – Membru, POPA CLAUDIA SORINA – Membru(online)

Prezenta hotărâre va fi comunicată în baza Ordinului Președintelui C.N.C.D. nr. 138 din 24.03.2020.

**ASZTALOS Csaba Ferenc
Membru Colegiul Director,
Președinte C.N.C.D.**

**Redactată și motivată: 14-25 A.A; pct. 26 I.H.
Data redactării: 15.06.2022**

Notă: Hotărârile emise de Colegiul Director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării potrivit prevederilor legii și care nu sunt atacate în termenul legal, potrivit O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii 554/2004 a contenciosului administrativ, constituie de drept titlu executoriu.